

Geschiedenis

Het is in de stad Istakhr, nabij Persepolis, de oude hoofdstad van het Perzische Rijk, dat de dynastie van de Sassaniden zijn oorsprong kende, zij regeerden van 224 tot 651 nC over Perzië. Ardashir, een kleinzoon van de priester Sassan, die na een broederstrijd de troon claimde, wordt aanschouwt als de stichter van het 'rijk der Sassaniden.' of het nieuw-Perzische rijk.

De laatste Partische koning Artabanus V werd op 28 april 224 nC door Ardashir verslagen. De Sassaniden beschouwden het Parthische rijk als een periode van vreemde overheersing en grepen bewust terug naar de traditie van de oud Perzische Achaemeniden. Zij herstelden het zoroastrisme als staatsgodsdienst en versterkten het centrale koninklijk gezag tegenover de toegenomen macht van de feodale aristocratie. De hoofdstad van het nieuw Perzische rijk en residentie der Sassaniden werd Ctesiphon op de linkeroever van de Tigris. De geschiedenis van het rijk werd grotendeels bepaald door enerzijds de onophoudelijke oorlogen met de Romeinen (vooral in de 3e en 4e eeuw) en anderzijds door de invallen van de uit Centraal-Azië opdringende Hunnen en Turken (sinds ca. 400).

De grootste macht ontplooiden de Sassaniden onder Sjapoer II (310-379). In die tijd strekte hun rijk zich uit van Syrië tot de Indus, van de Kaukasus tot de Perzische Golf en van de Oxus tot de Indische Oceaan. In de laatste eeuw waren Khusru I en Khusru II machtige vorsten. Laatstgenoemde veroverde zelfs Klein-Azië en bedreigde Constantinopel, maar werd teruggedreven door de Oost-Romeinse keizer Heraclius. In 642 betekende de groei van een nieuwe vijand "De Islam" het einde van de Sassaniden. Zij werden verslagen bij de slag van Nihawend door de Arabieren. Yezdigrid III, de laatste koning, trok zich steeds verder terug naar het oosten en werd uiteindelijk in 651 door zijn eigen mensen vermoord.

Het monetair systeem

Ardashir hervormt het monetair systeem, waarbij de zilveren munt (drachme) centraal staan. Deze worden gekenmerkt door een zeer dunne en brede plaat van een groot zilveragehalte met een gewicht van +/- 4 gr. en diameter van 24mm. Tijdens Khusru II zien we munten met een diameter tussen 30 – 34mm. ½ drachme (triobool) en een 1/6 drachme (obool) zijn een onderverdeling. Door zijn praktisch constant gewicht schonk deze munt een zeer stabiele basis. Een speciaal fenomeen bij deze zilveren munten is de zogenaamde 'dode vlek'. Daar de muntplaatjes vrij dun zijn gebeurde het soms dat tijdens het slaan van de munten de stempels het muntoppervlak op bepaalde plaatsen niet bereikten.

Gouden munten (denar) waren vooral prestigestukken en werden haast niet gebruikt in het dagelijks muntverkeer. Zij hadden een gewicht tussen 7 en 7.4 gr. Later kregen deze munten het gewicht van 4.5 gr, dat toen gelijk was met de Romeinse Solidus.

Tenslotte de koperen/bronzen munten (Pišīz) zijn zeldzaam. Onder Ardashir I vinden we grote munten van 14 gr met een vermoedelijke waarde van 8 chalkoi. Zijn opvolgers lieten nog kleinere waarden slaan. (1/12, 1/8, 1/6, 1/4). Na Shapur II (309-379) zijn de muntuitgaven zeer uitzonderlijk en schijnen zij enkel één of andere ceremonie te herdenken. Het Partische kopergeld werd gebruikt als lokaal wisselgeld.

Shapur I (240 - 270)
1 dinar – AU

Shapur I (240 - 270)
1 drachme - AG

Shapur II (309 - 379)
AE

Daar het leeuwendeel van de Sassanidische munten in het zilver (drachme) werden geslagen, zal ik enkel deze munt beschrijven. De teksten bij de eerste munten zijn in het Grieks, later wordt deze vervangen door het Pahlavi. Dit is een geschrift afgeleid uit het Armeens en beschikt enkel over symbolen voor de medeklinkers en de lange klinkers. De teksten op de munten worden gelezen van rechts naar links zoals bij de arabische munten. De graveerders waren dikwijls vreemdelingen die de taal niet kenden, hetgeen grote verschillen in de vorm van de letters en dikwijls een slechte schrijfwijze voor gevolg had.

De zilveren munten werden in grote aantallen geslagen in een zeer groot aantal werkplaatsen. Meer dan dertig steden hebben munten uitgegeven, doch soms werden bij sommige munten enkel de naam van de provincie vermeld.

Beschrijving van de munt.

Voorzijde: Op enkele uitzonderingen na staat telkens in een parelcirkel het gekroonde hoofd naar rechts met links een spreuk en rechts de naam van de koning. De bustes zijn rijkelijk getooid met kostbaarheden. Op sommige munten krijgt de kroonprins ook een plaats. In een later tijdstip worden er tot 3 cirkels toegevoegd met ornamenten (halve maan en een ster) op 3, 6, 9 en 12u. Deze ornamenten werden waarschijnlijk geplaatst om te vermijden dat men de drachme ging snoeien. De wisselende kronen worden karakteristiek voor de munten.

Keerzijde:

Centraal staat een vuuraltaar al dan niet geflankeerd door 2 figuren. Bij latere muntslagen ziet men een hoofd in de vlammen en/of op de zuil zijn er versieringen aangebracht. Het altaar staat steeds in één of meerdere parelcirkels al dan niet versierd door ornamenten (halve maan en ster). Het is vanaf Kavad I (488-531) dat er naast de figuren de regeringsjaren en de muntstad/atelier vermeld. Meestal zijn de muntsteden / ateliers afgekort weergegeven.

De kroon: Bij het bestuderen van de Sassanidische munten ziet men dat de kroon een zeer belangrijke rol heeft gespeeld. De voornaamste reden was om zich te onderscheiden van zijn voorganger. Men vindt ook munten van dezelfde koning maar met een andere kroon afgebeeld. Zo zou het Zoroastrisch geloof een grote invloed gehad hebben op het kroningsceremonieel. De vorst was waarschijnlijk genoodzaakt telkens een nieuwe kroon aan te nemen wanneer zijn Xvarnah (*eer*) werd onderbroken. Deze Xvarnah was de bovennatuurlijke schittering die geïncarneerd werd in de kroon. Bij eventuele opstanden of wanneer het rijk door een vreemd leger onder de voet werd gelopen, werd het territorium en ook de schittering van de vorst verstoord. Om de koning weer alle macht toe te kennen moest dan ook eerst een nieuwe ceremoniële vastlegging van de schittering gebeuren. Dit zou geschieden door het aannemen van een nieuwe kroon. De basis van een kroon is het haartooi dat omhoog wordt gebonden. Daarrond plaatst men een tiara met daarop een ornament in de vorm van een ronde schijf of een halve maan. Later ziet men een gevleugelde halve maan met een ster. Dit alles wordt samengebonden met linten.

Het vuuraltaar: De aanmunting van de vuuraltaren werd rechtstreeks overgenomen uit de ponsoenen van Persis. Een enkel vuuraltaar heeft als beeldtaal een troonsbestijging. Elke koning ontstak het vuuraltaar bij een kroning. Bij de eerste munten staat het vuuraltaar op twee leeuwenpoten en is deze niet geflankeerd door personen. Bij latere emities vinden we de beeltenis van de koning in de vlammen of op de zuil afgebeeld. Het altaar wordt langer en smaller en soms is deze versierd en nog steeds geflankeerd door 2 figuren. De betekenis van deze figuren is niet duidelijk maar men gaat ervan uit dat diegene die een kroon draagt vereenzelvigd wordt met de koning, de andere figuur kan een godheid zijn, enerzijds Mithra, god van licht en vuur en anderzijds de godin Anahita. Vanaf de 4^e eeuw verandert het motief en worden naast het altaar 2 identieke geschematiseerde personen afgebeeld. Enerzijds zijn ze naar het altaar gekeerd en dragen zij een voorwerp dat doet denken aan een heilige fakkel van de priesters. De frontaal afgebeelde figuren hebben een zwaard in beide handen.

Blinde/dode vlek: Bij de zilveren munten waren sommige muntschijven dusdanig dun dat de kans groot was dat de stempels het metaal niet raakten en waardoor er blinde: dode vlekken ontstonden. Dit wordt niet als een fout beschouwd.

Het dateren van een munt, de betekenis van de teksten en hoe worden ze gelezen.

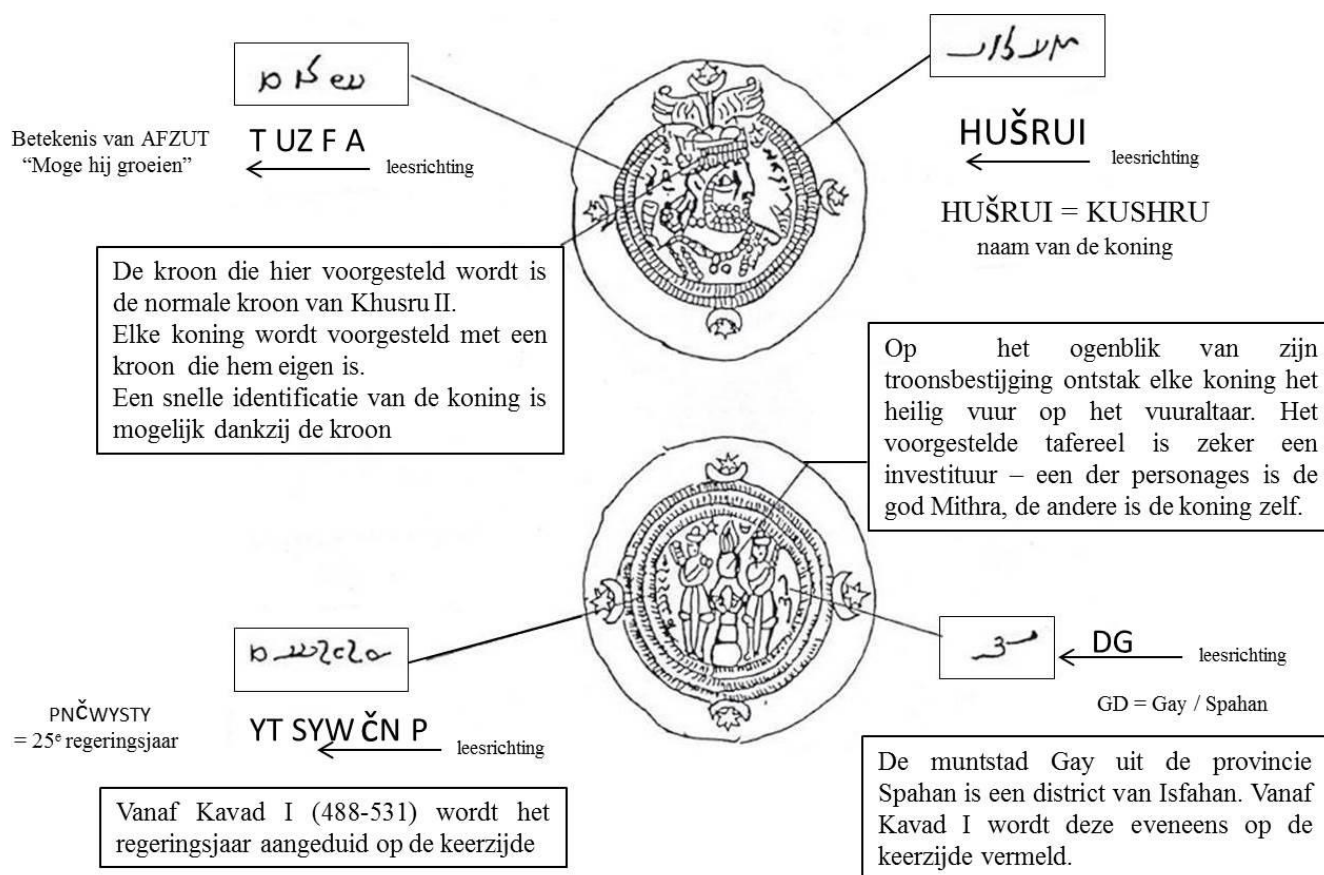
Voor het dateren van een munt is eerst en vooral het herkennen van de koningskroon een eerste indicatie. Op de keerzijde kan het vuuraltaar ook een indicatie geven.

Een ander verhaal zijn de teksten die al dan niet voorkomen. Het Pahlavi is geen gemakkelijke schrift, men moet rekening houden dat er verkeerd gespelde teksten kunnen staan. Het gaat hier meer over het herkennen van het volledige woord.

Op de voorzijde van een munt staan de tekstlijnen links en rechts van de buste. De linkse is een korte spreuk, de rechtse geeft de naam van de koning weer.

Op de keerzijde staan de tekstlijnen links en rechts van het vuuraltaar waarbij links de regeringsjaren en rechts de muntplaats of het atelier vermeld worden.

De tekening als onderstaand voorbeeld is een drachme van Khusru II. Hij regeerde van 590 tot 628 nC. Als we afgaan op het regeringsjaar (25) is deze munt geslagen rond het jaar 605.

Shapur II (309 - 379) , drachme, 20mm, Ø 4,23 g
Type I, geknipte versie

Wahram V (420-438) , drachme, 29mm, Ø 4,2 g
Muntplaats DA - Darabgird

Peroz I (457 - 484) , drachme, 28mm, Ø 4,08 g
Type III, Muntplaats NI - Nihavand

Khusru I (531 - 579) , drachme, 30mm, Ø 4,08 g
Jaargang 565, Muntplaats MI – Meshan
Voorzijde blinde vlek thv de kroon

Ohrmazd IV (579 - 590) , drachme, 30mm, Ø 4,03 g
Jaargang 578, Muntplaats ART – Artashir Kwarrah

Wahram VI (590 - 591) , drachme, 29mm, Ø 4,03 g
Jaargang 590, Muntplaats ZU - Zuzan

Khusru II (593 - 628) , drachme, 30mm, Ø 4,2 g
Jaargang 15 , Muntplaats YZ – Yazd / Fars

Khusru II (593 - 628) , drachme, 28/29mm, Ø 3,3 g
Jaargang ? , Muntplaats YZ – Yazd / Fars ?

Ohrmazd V (631 - 632) , drachme, 30mm, Ø 4,03 g
jaargang 2, Muntplaats ST - Istakhr

Khusru V (631 - 633) , drachme, 32mm, Ø 4,1 g
Blinde vlek op voor en keerzijde